

Korumada Mekansal Belleğin Sürdürülmesi: Bornova'nın Bellek Mekanları

Prof. Dr. Ayşegül Altınörs Çırak¹

Melis Kocaman

Tarihi çevre koruma çalışmalarının başlıca amacı tarihsel mekanın bilgisinin kuşaklar arası aktarımının sağlanması ve bu yolla olgusal belleğin canlı tutulmasının desteklenmesidir. Koruma yaklaşımları süreç içerisinde tek yapı ölçeğinden çevre ölçeğine ilerlerken, korumanın sosyal boyutları ve bağlamsallık kavramı gündemde daha fazla yer almaya başlamıştır. Mekanın yalnızca fiziki özelliklerinin değil; algı, aidiyet, kapsayıcılık gibi psikolojik ve sosyal yönlerinin taşıdığı önem de uluslararası alanda tartışılmaya başlanmış ve bu konuda ilke kararları oluşturulmuştur. 1975 Amsterdam Deklerasyonu ile başlayan süreç, ülkemizin taraf olduğu 2005 Faro Toplum İçin Kültürel Miras Sözleşmesi, 2008 tarihli Quebec Bildirgesi gibi önemli belgelerle sürmüştür. Tarihsel mekanının birey ve toplumsal kimliklerin oluşumu ve sürdürülmesi açısından taşıdığı değer, yaşam kalitesi üzerindeki etkisi, toplumsal barış ve diyalog süreçlerini destekleme potansiyelinin korunmasına yönelik çalışmalar giderek ağırlık kazanmaya başlamıştır. Bu süreçte mekanı insan ve toplum hikayeleriyle birlikte korumak ve anlatmak koruma çalışmalarının öncelikli amaçlarından birisi olarak görülmüştür. Ülkemiz pratiğinde de tarihi çevre koruma çalışmaları, toplumsal ve belleksel boyutlarıyla ele alınmaya başlanmış durumdadır. Bellek, yerin ruhu, aidiyet, kapsayıcılık gibi kavramlar koruma pratiğimizde yer bulma sürecindedir. Bu süreçte koruma amaçlı imar planı ve tek yapı ölçeğindeki onarım süreçlerinin mekansal bellek ve yerin ruhu kavramlarını yaşatma yönünde araştırma ve analiz süreçlerini geliştirmesi önem taşımaktadır. Henüz koruma pratiğimizde yeni yer bulan bu araştırmaların yaygınlaşması, koruma alanın toplumsal onayının desteklenmesi açısından da önemli olacaktır. Bu çerçevede bu bildiri kapsamında İzmir'in önde gelen tarihsel mekanlarından birisi olan Bornova'da bellek mekanlarına yönelik gerçekleştirilen araştırma aktarılacaktır. Bu mekanların kentleşme ve koruma süreçlerimizde nasıl değerlendirilmiş olduğuna dair bir inceleme yapılacaktır. Bornova'da toplum belleğinde yer alan mekanların nereleri olduğu, bu mekanlara yönelik ortak hikayelerin neler olduğu, alan kullanıcılarının alanı ve tarihsel değişimi nasıl yorumladıkları, belirli bir örneklem üzerinden yapılan derinlemesine görüşmelerin sonuçları kapsamında aktarılmaya çalışılacaktır. Bellek mekanlarının günümüzdeki durumları, koruma

¹ Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İzmir/Türkiye, ORCID ID:0000-0001-7314-9349
Yüksek Şehir Plancısı, İzmir/Türkiye

planlarında nasıl yer buldukları ve korunmuşlukları incelenecektir. Araştırmanın sonucunda Bornova’da yer alan tarihsel bellek mekanlarının yaşatılması ve sürdürülmesine yönelik koruma ve planlama önerilerinin tartışılması amaçlanmaktadır.